

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére

Deák Ferencz-utca 11 sz.

kéretnek.

Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa *Virányi István* úr (Hosszú-u. 9 sz.) czimére intézendők.

Tagoknak tagsági díj fejében jár.

Előfizetési ár:

Egész évre	— — —	2 kor.	— all.
Fél évre	— — —	1 kor.	— all.
Számonként	— — —	— kor.	20 all.

IX. évfolyam.

Kolozsvár, 1904. Április.

4. szám.

TARTALOM: Az állatok családi életéből. *Balkay Adolf*. — Madárvédelem vagy tollas kalap. *K. L. dr.* — Björnson a madárvédelemről. — *Állatvédelem és állatvilág*: Állatkinzás az ostorral. — Az okos verebek. — Dicsőségvágy -- a vivizsekkció rugója — A hasznos madarak védelme. — Állatvédelem és embernevelés. — Madárgyilkolás Törökországban. — Tagsági díjukat befizették névsora.

Az állatok családi életéből.

Irta: *Balkay Adolf*.

A nagy tudására, magas műveltségére és szellemi nagyságára büszke tudós talán megütközéssel venné tudomásul, hogy a természetvizsgálók szerényebb osztályába tartozó ember, a vadász, az állatok családjáról, családi életéről akar beszélni. Azt vélné, úgy lehet, hogy valamely állatfajnak csapatját, falkáját, kondáját vagy csürhét csak a vadász nevezheti családnak. Mert miként a verebet elfogja a vércse, a vércsét pedig a sas; miként az egeret elkapja a sün és a sündisznót megeszi a róka; akként lövi a vadász a sast és a rókát s megeszi a nyulat, a foglyot és a fácánt. Igen kevés közöttük a különbség. De nem csak a tudós urak, a közönség legnagyobb része is ebből a szempontból itéli meg a vadászokat; szerintük minden ember, aki zöld kabátot és tollas kalapot visel s néha puskával kimegy a határba, az mind olyan vadász, aki lopja a napot és koptatja a csizmáját. A tudós uraknak ugyanis csak a maguk szakmájához van szemük, mást nem látnak és nem észlelnek; az emberiség

legnagyobb része pedig csak néz, de nem figyel és nem lát. Pedig szemünk használatának ez a háromféle módja eredményeiben igen nagy eltérésekre vezet. Lássunk erre vonatkozólag egy-két példát.

A közönséges szemlélő, ha birkanyáját lát, az egyik birkát épen olyannak nézi mint a másikat; ha kettőt kiválasztanának belőle, nem tudná megkülönböztetni egymástól; a gazda, akit a birka már közelebből érdekel, megismeri az egyes birkákat kor és nem szerint, sőt az idősebbeknél az egyedeket is ki tudja választani a csapatból; ellenben a juhász, vagy miként túl a Dunán nevezik, az ihász, ki 300—400 anyabirkára felügyel, az ellés idején a 4—5 napos bárányokat, — nem egyet vagy kettőt, hanem százat vagy kétszázat, — reggel-este kiválogatja és odaviszi szoptatni mindegyikét a maga anyjához. Lássunk mást. Az egyik ember például azt fogja mondani, nini ott három madarat látok repülni; a másik azt mondja rá, azok valami ragadozó madarak lehetnek, mert lebegve prédát keresnek; a harmadik biztosan megmondja a korrajzukból, a mozgásuk módjáról és szárnyaik evezéséről, hogy ez itt egy vércse, az ott egy ölyv, amaz pedig kánya, még pedig nem sopronmegyei kánya, ahol a varjút és csokát nevezik kányának, hanem valóságos kánya, az a nagy barna madár, mely a Fertő nádasai felett lebegve szokott vadászni.

Mindkét esetben az első szemlélő csak nézett, a második már figyelt, a harmadik már határozottan látott. Az emberi szem, a látás érzéke, épen olyan, mint a többi érzékeink, amelyek már a születéskor a természet adományaként majd gyöngébbek, majd élesebbek, de hogy a tökély bizonyos fokát elérjék, okvetlenül a gyakorlatnak kell közreműködnie a tökéletesítésben; a művészet fokát pedig csak az éri el, aki a természet kitűnő adományával a gyakorlatot is egyesíti. Legfeltűnőbb ez a fokozatos különbség a hallásnál: vannak, akiknek, mint mondani szokás, rossz hallásuk van; ezek is hallják a zenét, de nem tanulnak meg belőle egy ütemet, egy dallamot sem; azok, akik, ha nincsen is kitűnő hallásuk, gyakorolják magukat az énekben és a zenében, megjavítják hallásukat, sőt a tökély bizonyos fokáig is emelkednek; de valódi művész csak az lesz, aki a természettől bőven megajándékozva, ez ajándékot megbecsüli és kitartó gyakorlattal a tökély legnagyobb fokára emeli. Ami a zenének a hallás, az a vadásznak a látás. Aki rosszul lát, abból

soha sem lesz jó vadász, lehet belőle ügyes vadölő, de jó vadász soha: röptiben a fácántyukot mindig összetéveszti a kakassal és az őzbakot, midőn decemberben az agancsát levette, sohasem fogja megkülönböztetni a sutától; pedig mind a két párnak egyedei feltűnőleg különböznek egymástól. A másiknak nincsen épen kitűnő látása, de mindig figyel és szemlélődik s oly gyakorlottságra tesz szert, hogy a vadászat körébe tartozó állatok alakját, mozgását, a vadászat mesterségéhez tartozó jelenségeket teljes biztonsággal felismeri és megállapítja; de a természet és állatvilág egyéb jelenségei iránt teljesen érzéketlen és vak. Ebből a fajtából kerül ki a legtöbb vadász s az ilyen lehet mint vadász kifogástalan és jeles, de miként a Wagner opera szépségeit csak az igazi művész tudja felismerni és igazán élvezni, a nagy mindenségnek a hivatlanok szemében érthetetlen zürzavarnak látszó bámulatos összhangját, a természetnek percről-percre változó és ismétlődő csodáját, elbájoló jelenségeit, a teremtő erőnek egymást tápláló, emésztő, átalakuló és újra alkotó teremtményeit, az életnek és szeretetnek bájoló jelenségeit csak az a boldog vadász látja, akit a természet a látás kitűnő adományával megáldott és aki ezen ajándék birtokában megtudta szeretni a természetet s annak minden jelenségét: a napfényt és életet, a növényt és állatot. E nélkül a tiszta látás nélkül nincs igazi vadász-szenvedély és nincs meg az a szeretet, amelyet a vadásznak a természet és annak teremtményei iránt éreznie kell, mert a szeretet nélkül a zöld kabátos nem vadász, hanem vadölő és vadpusztító.

Miként a gondos háziasszony óvja, gondolzza és szereti majorságát s mégis amidőn annak ideje elérkezik, leöli az arra való részt anélkül, hogy gondolzza és szeretete megfogyatkoznék, — oly módon kell az igazi vadásznak gondolznia és óvnia a vadját s a vadászatkor annak csak a lelövésre szánt részét szabad lelőnie, hogy vadállománya meg ne fogyatkozzék és el ne pusztuljon.

Ekként gondolván és megismervén a vadat, az a meggyőződés érlelődik meg bennünk, hogy az embernek épenséggel semmi oka sincsen bölcsességével és felsőbbiségével büszkélkedni, az állatokat oktalanoknak mondani és lenézni; mert az észrevehető különbség köztünk csak az, hogy az embernek, testi nagysága arányához képest, valamivel több és cifrább az agyveleje, mint a fejlődöttebb állatoké. De az állatok megismerése

arra is megtanít, hogy a testnek valamely része vagy szerve csakis a többi részek és szervek rovására növekedik a rendes mértéken felül; s valamint a jól repülő madarak szárnya a lábak rovására fejlődött túlerőssé és hatalmassá, úgy viszont a gázlóknak, miként a strucnak, a lába erősebben fejlődvén és izmosodván, a szárnyuk maradt el a fejlődésben. Így azután ahhoz a végkövetkeztetéshez jutunk, hogy az emberi bölcsesség szerve, az agyvelő, a szívnek rovására növekedett oly nagygyá; s növekedvén az ember bölcsessége, sorvadásba esett az igazi szeretetnek, a szívnek melege és kedélyének gazdagsága. Ezzel szemben a szabad természetben, az állatok világában mindenfelé hamisítatlan szeretetet, romlatlan kedélyt látunk az élet minden megnyilatkozásában. S ha arról volna szó, hogy kinek jutott a jobbik, a nemesebb rész, gyakran pirulva kellene az irigységnek fel-feltolakodó érzelmét rejtegetnünk, nehogy meg kelljen aláznunk emberi büszkeségünket; mert példának okáért a szülői önfeláldozás és szeretet dolgában tagadhatlanul az ő javukra billen a mérleg s azért joggal és tartózkodás nélkül beszélhetünk az állatok *családi életéről*.

Ahol család van, ott természetesen násznak, ott szerelemnek és udvarlásnak is kell lennie. Igenis van; még pedig igen határozott formákhoz kötött megnyilatkozásban és eltérést, megszakítást nem ismerő folytonosságban.

A házasság életnek az állatok világában épen úgy, mint az emberek között, kétféle formája van: az egynejlőség és a többnejlőség.

Megjegyzem, hogy noha ezen jelenségek, amelyekről itt szó lesz, az emlősök és madarak valamennyijére kiterjednek és érvényesek, én mint vadász csakis az itteni vadászat és háztartás körében előforduló és mindnyájunk által ismert állatokról beszélek és csakis azoknak életmódjáról szándékozom egyet-mást felemlíteni. A mi állataink közül egynejlőségben élnek: az őz, a nyúl, a túzok, a császárfajd, a fogoly, a fűrj, a galamb és az összes ragadozók, úgy az emlősök, valamint a madarak osztályából, mint például a róka, a borz, a vidra, a nyuszt, a nyest stb. továbbá a sas, a kánya, a karvaly, a sólyom stb.

Az állatvilág mahomedánjai, kik többnejlőségben élnek: a szarvas, a dálnvad, a siketfajd, a nyirfajd, a pulyka, a páva és a házi tyúk.

Sajátságos jelenség, hogy amíg a vadlúd és a vadkacsa a

szabad természetben az egynejségnek hódol, addig ugyanezen fajoknak civilizált rokonai, a házi lúd és kacsza, az emberi fősvénység okozta kényszerhelyzet kifolyásaként a törökök módjára a többnejséget vették fel, mert hát a keresztény erkölcsökben nevelt gazdasszonyok nem találják a takarékoság elvével megegyeztethetőnek azt a boldog állapotot, hogy minden kacsnak meglegyen a maga gácsérja és minden libának a maga gúnárja.

A házias életet az állatvilágban is megelőzi a nász, a lakodalmat pedig az udvarlás és a hódítás.

Kivételt nem ismerő törvény az, hogy a nászhoz minden állat a legszebb ruháját, leglőmögtebb bundáját és legélénkebb, legtisztább tollazatát ölti fel s vannak, akik az udvarláshoz a biztosabb hódítás kedvéért a legpompásabb diszruhában jelennek meg.

Feltűnő jelenséget képez az a körülmény, hogy az állatok világában, nem úgy, mint az emberek között, csakis férfi népség cifrázkodik és cicomázkodik; a hiúság, feltűnési vágy és pompára való hajlam kizárólag a himeknél jelenkezik; a gigerlik fajtája is csak a himek között fordul elő; kacérkodni is csak a himek szoktak; a jérce és tyúk mind szerény, szende és hallgatag; nem szereti a feltűnést, a cifra ruhát és cicomát.

Azután pedig elképezhetetlen s elmondhatatlan, hogy a csábításnak és kacérkodásnak mi mindenféle eszközeit használják fel ezek az állatvilágbeli gigerlik a szende és ártatlan női népséggel szemben: akár csak minálunk.

Tündöklés, berzenkedés, pózolás, tánc és ének képezik a rendes eszközöket, amelyekkel a himek a jércéket csábítják, csalogatják, meghódítani igyekeznek. Vannak himek, a melyek tündöklő ruhájukban valóságos lovagjátékokat rendeznek a jércék mulattatására és megnyerésére.

Legjellemzőbb példája ennek a him gigerli-fajtának a „küzdő snepf“ vagy „bajnok libuc.“ (Machetes vagy totanus pugnax. Der Kampfäuter.) Azért mondtam el az idegen neveit, mert a magyar nevei közül az ember nem tudja, hogy melyik a rosszabb; a „küzdő snepf“ vagy a „bajnok libuc.“ Ez különben még a természettudósaink körében nincs egészen eldöntve, mert azok szemlátomást mindenkor arra törekednek, hogy állatjainkat a lehető legfurcsább és legképezhetetlenebb nevekkel ruházzák fel; szerencse, hogy ez irányban Herman Ottó és Chernel István

urak most már alapos gyomlálást visznek véghez, legalább a madarak elnevezése körében. Sajnos, hogy tudtommal a bajnok libucra még nem került a sor, hosszú életre a zonban már semmi esetre sem számíthat.

A bajnok libuc a madárvilág legfeltűnőbb piperkőceinek egyike, a legvalóságosabb gigerli. Rendes ruházkodása igen egyszerű, mondhatjuk szinehagyott, kopottas: a him és tojó egyaránt barnásszürke, foltos, sárszinű, a him jóval nagyobb, mint a tojó. Midőn azonban tavasszal a him felölti nászruháját, büszkébb, délcegebb és pompásabb madár alig képzelhető. Fején felborzolható hosszabb tollakból színes sisakot s nyaka körül hosszú, felemelhető gallér-köpenyt visel és a sisakok és gallérok színei sokféle változatban pompázik. — Van tiszta fehér, vajszinű, teljesen sárga; vörös színekben a rózsaszíntől a legszebb biborpirosig: és a kék színben a nefelejstől a kékiő feketéig minden árnyalat; van bronz színű és csillogó zöld és mindez fodros vonalakkal és sötétebb pontsorokkal tarkázva és díszítve. Ez a különfésesség annyira megy, hogy vadászok és természetudósok egyaránt állítják, hogy két olyan példány, melyek színben teljesen megegyeznek, egyáltalában nincs.

A küzdő snepf szereti a társas életet, társaival egész éven át a legjobb barátságban él, de amint kitavaszdodik és megdobantja szivét a szerelem, felteszi pompás sisakját, nyakába keríti gyönyörű gallérját és büszkén, mint egy spanyol grand, kilép a porondra. A tavak és a nádasok szélén, aprófüves, sima tisztásokon sorakoznak a bajnokok, kiki választ magának egy ellenfelet és felborzolva sisakját és gallérját, mely mint a vért fedi a testet, lándzsájukat, azaz a csőrüket előre feszítve megrohanják egymást és küzdenek kitartással a végkimerülésig. Hogy csapat csapat ellen küzdene, sohasem fordul elő, mindegyik csak a maga ellenfelével küzd, de megtörténik, hogy egyszerre 3—4 pár is megtámadja egymást, keresztül kasul rohanva egymásra. Ha egy-egy pár elfárad, az félre áll s körben állva nézik a többiek küzdelmét. Így folyik a harc szünet nélkül reggeltől estig. A bajvivók puha csőrükkel nem sok kárt tesznek egymásban, de nem is ez a szándékuk, ők csak tündökölni és szépeik előtt mint bátor lovagok akarnak feltűnni; s valóban szebb és érdekesebb látvány alig képzelhető, mint ez a színes, ártatlan, kápráztató és vér nélkül való lovagjáték. Midőn azután kiki megelégtelte a hódítást, elvonulnak a magányba, a szép ruhát levetik s nyáron

már mint fakó nyárspolgárok sétálgatnak a mamákkal a sipogó fakószínű apróságok között.

Nem kevesebb pompával és tündökléssel udvarolnak a mi erdei és házbeli kakasaink: a siketfajd, a nyírfajd, a páva, a pulyka és a házikakas. A siketfajd szép, tündöklő díszruhájában nemcsak forog és táncol, hanem szerelmi mámorában teljesen megsiketül s e mellett énekel is. Képzeltethető, hogy minő bájoló lehet az az ének, midőn csak akkor énekel. De az mindég, a vadász és valószínűleg a fajdtyukok füle is elbájolva hallgatja ezt a kottára leírhatatlan zenét.

Tudjuk, hogy a mi pulykakasunk, a mi pávánk is milyen fénynyel és pompával legyeskedik tyukja körül, a midőn hódításra indul, pompás farktoll egyező alakban kifeszíti, szárnyait gömbölyűre kiszéleszti s büszkén lépkedve forog a bámuló tyukok között. Sokszor hallottuk bizonyára a házi kakast vagy a házi galambot, amidőn hizelegve, turbékolva udvarol; az elsőnek szóbojsága néhány ko-ko hangból áll s az utóbbi nem mond egyebet, mint tutru s mégis hogyan hizelegnek, milyen csábítóan fecsegnek, mennyi érzelmet, mennyi vágyakozást fejeznek ki ezzel a néhány szótaggal. A fecske madár himje már valódi ékeszszólást fejt ki, midőn napkelteve az éresz alatt a párjának hizeleg. A pacsirta, a fülemile himje, kik nem szereztek díszruhát a nászhoz, elbájoló énekkel, elragadó költészettel hódítja meg párját, mert midőn, miként mi mondani szoktuk, a hajnalt üdvözli, ő akkor a kedvesét mulattatja, annak énekel; hogy meghódítsa, szerez neki kottára nem írható, versbe nem foglalható gyönyörű dalokat, valódi lírai költeményeket s minden évben, minden tavasszal ép oly gyöngédséggel és odaadással udvarol és hódol, noha élethossziglan választotta párját.

Madárvédelem, vagy tollas kalap.

Elbeszélés. K. L. Dr.

— Hallgass már el hízeltedéseiddel, Feri! — kiáltja bosszusan a radványi földbirtokos fiatal felesége. — Ez csak üres beszéd, mely ha tette kerül, cserben hagy.

— Mit beszélsz, Berta? Hogy nálam minden üres beszéd?
Hogy-hogy?

— Oh te hizelgő! Ugy teszel mintha nem is sejténéd
miről van szó. Nem kértelek a multkor, mikor a városban vol-
tunk, hogy vedd meg azt a divatos kalapot, mely nekem any-
nyira tetszett? És te kegyetlen, talán teljesítetted kérésemet?

— Igaz, neked tetszett az a kalap, mely az egész kirakatot
kitöltötte. Nekem azonban nem, egyáltalán nem.

— Mit határoz ez — felelte hetykén Herta. Az a fő, hogy
nekem tessék, ebben a kérdésben talán én vagyok az irányadó.

— Talán, ha a te tüpénzeden vásárolod, de nem akkor,
mikor én nyitom ki tárcámat, akkor talán nekem is van szavam,
eltételezve attól, hogy feleségemtől elvárhatom, hogy nekem is
tetszeni óhajt.

— Hohó, ez nyílt lázadás! Először elhalmozol hizelgések,
kel s most kimutatod tigris karmaidat!

— Tigriskarmok! Valóban szeretetreméltó vagy; de én
nem vagyok tigris, inkább egyike azoknak az állatoknak, melye-
ket a tigris fölfal.

Tebát báránka, ártatlan báránka. De félre a trefával
szeretném tudni, miért nem akarod megvenni a kalapot?

Miért, Herta? Hiszen megmondtam, mikor azt a fejfedőt,
mert kalapnak azt a szörnyeteget nem lehet nevezni, szem-
léltük.

— Ne ócsárolj oly dolgokat, melyekhez nem értsz!

— Természetes! Mi férfiak csak arra valók vagyunk, hogy
szépnek találjunk mindent, a mi nektek tetszik, mert divat. Ha
már kiment a divatból, magatok is csudálkoztok, hogy tarthat-
tátok valaha szépnek ezt az izléstelenséget. De nem ez az ok,
a miért nem tudom magam elhatározni, hogy ezt a szörnyeteget
megvegyem....

— Oh, mert te az állatvédő egyesület tagja vagy, ne vi-
seljem azt a kalapot!

— Mily roszakarat! Nem azért, mert az állatvédő egye-
sület tagja vagyok, hanem, mert szívvel-lélekkel vagyok az, mert
felbőszít, hogy mily kegyetlenek e szegény lények iránt, kik
nem tudnak panaszkodni, kétségbe ejt, hogy a gyengébb nem
is képes ilyen szívtelenségre, hogy a divat hóbortjának áldoz-
hasson.

— Divathóbort! Lehet — de ez a divat! Mit lehet ellene
tenni?

— Bizony, ha nekem hatalmamban állana, mind az akasztófára kerülnének, kik ezt a kegyetlen divatot csinálják. Vagy azt hiszed, nem érdemelnék meg, kik milliónyi szebbnél szebb madárkát pusztítanak el, hogy a női kalapokat diszítsék vele?

— Tulozz még jobban. Ugy látszik Feri, a bolondházba készülsz.

— Igazad van. Megőrülhet az ember, ha olvas arról a sok kegyetlenségről, mely csak azért vitetik végbe, hogy tetsztvágyatokat és hiúságtokat kielégítse. Hogy főka bőroket kapjatok, százezrével nyuzatnak meg az állatok. A messze jégmezők visszhangzanak a megkínzott állatok fájdalom ordításától, mint nem egy utazó beszéli. Most már rákértült a gazdáknak oly hasznos vakondokra a sor, mert a vakondok szörme divatba jött; Angliában, Skótszágban már kipusztították őket.

— Ez szomorú — hja de a divat! Magad mondod, hogy a divat kedvéért történik. Mi nem tehetünk róla, hogy divatba jött, de nekünk azért követni kell.

— Erről később Herta. Most még egy ideig megkinozlak tanításaimmal, bár nem sok sikerrel kecsegtet fáradozásom, de ezzel tartozom lelkiismeretemnek. Beláthatod mily rettenetes a madárirtás, ha megmondom, hogy a remek kolibrik kihalófélben vannak, hogy a paradicsommadarak, a kócsag, sok kakadu fajták ki vannak irtva. Igaz, hogy Olaszországban a mi éneklőmadarainkat utálatos inyenceknek asztalára, mint csemeget adják, de mégis csak szomorubb, hogy a nők, kiknek példákat kellene adni nekünk, durva férfiaknak gyengédszívűségükkel, jóságukkal, még fölülmulják a mi keményszívűségünket, durvaságunkat.

— Na ez mégis csak rettenetes túlzás.

— Dehogyl Az a ki egy bizonyos magaslatról, mely természetfői fogva megilleti, zuhan alá, sokkal mélyebbre esik mint a ki már ugyis lent állott.

— Ez csak szófizma, kedves Feri! Nektek csak olyan feleségetek van, a milyent érdemeltek. Hiszen ha egyszerű ruházattal, díszsel, hajviselettel megelégednétek, mi sem gondolnánk a cicomázkodással.

— Fájdalom, igazat beszéltél! A férfiak is hibásak; de rajtatok mulik, hogy ne engedjete vakon minden szeszélyűeknek. S ez visszavezet előbbi tárgyunkhoz. Ha ti nem hódolnátok a divat minden kegyetlenségének, azt hiszem kevés férfi lenne, ki azt nélkülözná.

— De, hogy tehetnék ezt? A divat jön s a nőknek alá kell magukat neki vetni. Ha nem tennék, nevetségessé válnának. És mi rettenetesebb mint a nevetségesség.

— Ezt már tagadom. Elképzelsz magadnak egy madárhulákkal fedett kalapot. Hát szükséges egyáltalán egy ilyen hulladisz? Hát nem lehetne structollal, szalag- vagy virágdisszel a kalapot feldiszíteni, a nélkül, hogy nevetséges légy. Nem volna jobb, ha madárdisz helyett madárvédelemmel foglalkoznátok? Mily szép volna, ha kereken kijelentenétek, hogy madárdiszt nem viseltek semmi szín alatt. Szerezd meg nekem az örömet s mondj le e barbár fejdiszről. Emelkedj fel a téged és nemedet megtisztelő nemes gondolkozásmódra. Gondolj rá, hogy az erdőkön, a kies berkekben mindenütt veszély környékezi a szegény madárkákat, horog, csapda várja áldozatait, nem kimélve az énekes madarainkat sem, — gondolj a milliónyi elnémitott torokra, mely a természet kedvelőnek oly élvezetet szerez s valóban akkor nem fog oly nehezedre esni a lemondás.

— S ha tenném is, mit használna az? Egy szentély nem végezhet semmit s a nagy többség makacs a ténitőkkel szemben.

— Ki tudja. Minden kezdet nehéz! De egy szép példa található követőkre és fog is találni. Csak verődjön minden országban össze egy lelkes kis csapat nő, kik erélyesen védekeznek az ilyen barbár divat ellen, biztosítlak, hogy évről-évre szaporodnék számuk. S ha majd a kormány is végre kiadja rendeletét, mellyel megszünteti a lelkiismeretlen kereskedelmet madártollal és madártestekkel, akkor magától elmúlik ez a divat.

— Ha ez egyszer megtörténik, jó. Most még nincs rá kilátás, azért még egyszer felteszem a kérdést: Megveszed-e nekem a kalapot vagy sem? Igen vagy nem?

— Nem! Nem Herta. Ez egyszer hajthatatlan leszek, mert nem cselekedhetek meggyőződéseim és lelkiismeretem ellen. Kérj tőlem bármit, csak ezt nem.

Herta elsápadt. Bájos arcát eltorzította a méreg. Tehát nem? sziszegte apró fehér fogai között. Jó, jegyezd meg magadnak. Hirtelen megfordult és kiment a szobából.

— Ez a fáradságom gyümölcse — mondja Ferenc tragikomikus arccal. Tényleg diadal ez a nőnevelésnek! Oh asszonyi logika, ki ért meg téged? Oh asszonyi szív, ki ismer meg téged?

Radványiné a parkba ment. Egy hatalmas platán alatt volt egy pad, arra ült le. Nagyon izgatott volt — nagyon elégedetlen az urával. Mint lehetséges, hogy egy nyíltan kimondott kívánságával ellenkezik? Tényleg lesz-e merészsége a ház urát játszani? S ő azt hitte, hogy az urát már kellőképpen megpuhitotta.

Az öcsse Ernő, a ki szünidejét itt töltötte, jelent most meg Flaubert puskával a vállán. Közeledett szeretetreméltó nénjéhez, de mindjárt észrevette, hogy rossz kedvű.

Reggeli köszönését alig fogadta. Azért a nélkül, hogy beszélgetésbe elegyedett volna, beljebb sietett a parkba, kis madarakra vadászni. Tudta, hogy néne részéről nincs mit tartania; a bácsinak persze mit sem volt szabad tudni erről a szórakozásáról, de ő sohasem jön ilyen időben a kertbe, mert ilyen időben dolga van.

Herta gondolkodva nézett maga elé; szájának durcás kifejezése elárulta gondolatait: »Nekem kell az a kalap és meg is szerzem magamnak!«

Mig így töprenkedett, egy fülemile szökdécselt egyik ágról a másikra, egy ághoz dörzsölgette csőrét s rágyújtott bűbajos dalára. Mindég erősebb s tisztább lett a hang s bámulatos, hogy egy oly gyenge testből miként törhet elő oly remek hang. Herta tekintete akaratlanul is a kis énekesre irányult s némi élvezettel hallgatta a bájos énekest.

Talán megérezte, mily kegyetlenség az ily bájos állatot, mely annyi embernek élvezetet okoz, megölni? Talán összhangra keltette a madár dala az urának beszédét? Női szív, ki ismer ki téged?

E pillanatban gyenge csattanást hallott közvetlen közelében és a halálosan megsérült állat, szárnyaival repdesve, vonaglott a földön.

A diák előlépett a sűrűségből, hogy zsákmányát felvegye. De Radványiné megtiltotta s fölemelte a haldokló madarat. Az állatka még mozgott, azután kinyújtózott, becsukta szelid szemecskéjét — vége volt. Herta tartotta a még meleg madártestet s fájdalmasan nézte a kis tetemet.

Valami változás ment végbe belsejében — emberi megindultság reszkettette meg szívét.

— Többé ne ölj énekes madarat, értetted Ernő! Mert megmondom férjemnek!

— De a kalapodon szeretsz holt madarat viselni? Felelte nem nagyon tiszteletteljesen a fu.

— Nem fogok többé viselni. És most távozz és máskor ne engedj meg ilyen megjegyzéseket magadnak.

Férje szobájába lépve, kezét nyújtott neki és azt mondta:

— Lemondok a kalapról, Feri! Nem viselek többé madaras kalapot, hanem a madárvédelemnek, a szegény madarak védelmének szentelem magam!

Björnson a madárvédelemről.

Egy, a franciákhoz írott érdekes levélben Björnson ezt írja a madárvédelemről:

„Most milliók nevében fordulok e nemes, fenkölt gondolkozásu nemzethez, a madárvédelem érdekében. Kiméljétek kis barátainkat, melyek mezőinket, kertjeinket és fáinkat megszabadítják a kártékony rovaroktól, a rövid nyarat énekükkel édesítik meg s gyermekeinknek annyi örömet szereznek. Az éresz alatt fészkelő kis vándorok családi élete megérteti némileg a gyermekekkel a természet csodás háztartását, részvétet indít szívükben s képzeletüket élénkíti, mikor gondolatban elkíséri őket a naposabb és melegebb vidékekre“

Miután ír még a Franciaországban dúló madárellenes mozgalmról, kifejti, hogy egy madár mennyi rovart képes elpusztítani, így folytatja Björnson:

„Nálunk nem ölnek meg énekes madarat. Már régen létesítettek nálunk a gyermekek egyesületeket a madarfészkek védelmére. De az a haszon, mely ez által földjeinkre, kertjeinkre háramlík, semmi a haszonhoz képest, mit ez által a gyermekek nevelésénél érünk el, a mennyiben leszoktatjuk őket a kegyetlenkedésről és a kis madarak védelmezőivé tesszük. Rászoktatjuk, hogy uralkodjanak szeszélyeiken s tanuljanak nagy célokért lelkesedni. Ragadozó hajlamukat nemes érzésekre alakítjuk, megtanítjuk a természet munkájára, mások javára ügyelni s ez által szellemüket oly irányba tereljük, hogy biztosan valamikor szilárd támaszok lesznek a haza nagy épületénél. Különös, hogy egy protestáns nemzet sem foglalkozik iparszerűleg a madarak pusztításával. Miért létesítenek angolok és németek állatvédő egyesületeket

Olaszországban? Olyan törvény, mint Franciaországban, mely tiltja, hogy a hazai madarakat pusztítsák, a vándormadarak fogdosását azonban megengedik, protestáns államokban nem létezhetnek. Olyan vita, mint a francia képviselő kamarában, szintén nem létezhetik. Nálunk az iskola az, hol a gyermek a madárvédelmet és kötelességeit a madarak iránt tanulja s már az iskolában létesítenek egyleteket a madarak védelmére. Mint annyi más nemzet, mi sem köszönhetjük meg soha azt, a mit Franciaország a műveltség emelésére tett. Bár megtaníthatnánk most szerény viszonzásul Franciaországot: hogyan védjék az énekes madarakat.“

Állatvédelem és állatvilág.

Állatkinzás az ostorral. Elfogadott szokás, hogy a kocsisok a lovakat munkájuk elvégzésénél nemcsak szóval, hanem az ostorral is serénységre sarkalják és büntetik. Ha már ezen szokás abbahagyására ezidőszerint nem is gondolhatunk, mégis legalább az ostor használatával való gyakori és gonosz visszaélésnek megszűnését kell kívánnunk. Sok kocsis tudatlanságból azt hiszi, hogy ostor nélkül, sőt annak állandó használata nélkül az állatok nem is végezhetik el rendesen munkájukat. E közben aztán ütik a lovat agyba-főbe, mitsem törődve azzal, hova hullanak a csapások. Ez pedig nemcsak kegyetlenség, hanem olyan ostobaság is, mely nem egy értékes állaton ejtett — különösen szemén — súlyos hibát. Különösen fiatal embereket, kik kocsis szolgálatra taníttatnak, kellene az állatokkal kiméletes bánásmódra megtanítani és rákényszeríteni. Sok baleset is elmaradt volna, ha a céltalan verés elmaradt volna és az ostort, mint fegyelmező és büntető eszközt csak a szükséges alkalmakkor használnák. Mer az tapasztalati tény, hogy az ostornak sokkal nagyobb hatása van az állat ösztönzésére akkor, ha ritkán, mint akkor, ha folytonosan használják. Minden mértéktelen használata az ostornak idővel eltompul, az állat nyugtalan, ijedős és buta lesz. Ha megügyeljük a kocsisok munkáját, látjuk, hogy némelyek jóltevő nyugalommal és szeretettel bánnak az állatokkal s az ilyen állatok a legserényebbek és legjóindulatubbak, mások durvák és kevésbé gondosak s azoknak kell a legtöbbet vesződniök, hogy az

alájuk rendelt állatok munkájukat jól elvégezzék. Nem kell, hogy éppen lelkes állatvédők legyünk, hanem csak a hasznosságra hivatkozunk, mikor azt az intelmet adjuk ki: legyenek mértékletesek az ostor használatánál s az állatok sokszor visszafizetik ezt a kiméletet. Egy kocsis sem tehet gazdájának vagy önmagának, de egyuttal az ő gondjaira bizott állatnak is nagyobb szolgálatot, mintha kiméletesen bánik az állatokkal.

Az okos verebek. A verebek okos állatok, melyek segítenek egymáson bajukban. Egy madárbarát a közetkezőket meséli: „Megfigyeltem egyszer egy verebet, melyet bajtársai etettek. Mikor közeledtem a kis társasághoz, az egész raj felrepült. Egyetlen veréb maradt csak ott s ez is nyugtalanul ugrált idestova. Minden baj nélküli megfogtam. Bámulatomra láttam, hogy mindkészemén hályog van; a szegény fickó vak volt. Szabadon eresztettem s mindjárt jöttek barátai, egyik a másik után. Megkezdődött ismét az etetés. Most egy kocsi robogott arra. A felszálló raj közepén érte el a vak a legközelebbi háztetőt. Bizonyosan a többi barátja figyelmeztette őt.“

Dicsőségvágy — a viviszekelő rugója. „Kiváló kutatónak“ lenni nagy dicsőség, kecsegtető és olcsó. Hogy ezt a nevet nyerje, csak két-húsz kísérleti nyulacska kell, darabja 1—2 korona. Ha a házinyúl, melynek egy út szert fecskendeznek be, mint az őrült szaladgál, úgy az izgató szer *Excitans*. Ha fájdalommal oldalt fekszik és csendesen, szomorúan pusztul el, úgy csillapító szer, *Verrinum*, *Varcoticum* vagy *Hypnoticum*. Ha reszket és teste kihűlt, úgy lázellenes a szer, *Antipyreticum*, stb. Most már kiszámítják, hogy hány milligramm gyógyszer van a nyulacska súlyához viszonyítva, hatással, és hogy semmit ne mulasszon, megnézi veséjét, máját, szívet és a véréit — s az úttörő mű be van fejezve! Csak tudna a házinyúl beszélni!

Dr. Hessen Róbert.

A hasznos madarak védelme. Tallián Béla földművelésügyi miniszter a múlt hóban a képviselőházban törvényjavaslatot terjesztett be a mezőgazdaságra hasznos madarak védelme végett Párizsban 1902 márczius 12-én kötött nemzetközi egyezményről. Az egyezmény szerint a mezőgazdaságra hasznos madarak feltétlen védelmet fognak élvezni olyképpen, hogy azokat bármely időszakban vagy bármely módon megölni, valamint fészkeiket, tojásaikat és költéseiket elpusztítani tilos lesz. A fészkek, tojások és madárfiókáknak behozatala és átvi ele, szállítása, az azokkal

való házalás, azoknak elárusítása, eladásuk és megvételük tilos lesz. Ezen tilalom nem terjed ki a tulajdonos, haszonélvező vagy ezeknek megbizottja által elpusztítható oly fészkekre, melyeket a madarak lakóházakban vagy általában épületekben vagy azokon és az udvarok belsejében raktak. Tilos a madarak tömeges összefogdosásának vagy elpusztításának megkönnyítése. Tilos továbbá elfogni vagy megölni minden évnek március hó 1-től szeptember hó 15-ig azokat a hasznos madarakat, a melyek az egyezményhez csatolt jegyzékben fel vannak sorolva. Az illetékes hatóságok kivételképpen időnöz kötött engedélyt adhatnak az ártalmas és kártékony madarak lelövésére. Azonban az ily körülmények közt lőtt madaraknak áruba bocsátása és eladása tiltva lesz. Ezen egyezmény határozmányai alól tudományos érdekből vagy a madarak felszaporítása céljából szükséges óvintézkedések mellett kivételeket engedhetnek. Megengedhető lesz még ugyanily óvintézkedések előfeltétele mellett azon madaraknak fogása, eladása és tartása, melyek arra szánvák, hogy kalitkában tartassanak. Az engedélyt az illető hatóságok adják.

Érdekes jelenséget állapítottak meg az idén *Dr. Lendl Adolf* intézetében, a mivel a madár vonulásra vonatkozó ismereteink ismét egy meglepő adattal gyarapodtak. A nemes kócsag érkezésére vonatkozik ez a feljegyzés. Ez a diszes tisztafehér gémfaj, azeiótt hazánkban mindenütt, ahol nádasok és mocsarak terjengetek látható volt; az Alföld volt a hazája és az ecsedi lápig terjedt a birodalma. Ma már e legritkább fajok közé tartozik, már csak a Kis Balaton körül fészkel néhány párja és a Drávatorok nádas birodalmában. A horvátországi mocsaras vidékeken még gyakoribb. Elvértve látják Zalában, a Bácskában és Torontálban. Rendesen későbbben szokott érkezn, mint a gólya és a fecske. Az idén pedig ezek még mindég késnek, holott a kócsag már márczius legelején megjelent a Dráva mentén, amint az onnét a nevezett budai labororiumba kitömés czéljából beküldött példány tanusítja. Sok érdekes adatot állapítottak meg ily módon *Dr. Lendl Adolf* intézetében, a hova az egész országból küldék be a vadászok ritkább szép és kitömésre, érdemes példányaikat. Az erről szóló és erről-évre összegyűjtött adatokat, tanulságos összeállításban, a hazai tudomány gyarapítására azután közzé, teszik az intézet folyóiratában, a *Természet*-ben.

Madárgyilkolás Törökországban. Épen mint Olaszországban, itt is őszzel tömegesen kerülnek a madarak a piacra. Bár

létezik egy császári irat, mely ezt a kegyetlenkedést tiltja, de már évek óta nem törődik vele senki s milliónyi madár pusztul el és adatik nyilvánosan el. A falvakban szegyenletes módon vágják a madárvásár. Stiglitz, csiz s más kis énekes madár ezrével jön naponként forgalomba. Konstantinápoly környékén a görög utcai gyerekek fogdossák őket. Egy-egy faluból naponta 1500—3000 madarat szállítanak Konstantinápolyba, melyet hálóval és lépvesszővel fogdosnak össze. Százát tiz piaszterért (2 frank) adják el.

Fogdossák az éneklő madarakat. Annak dacára, hogy iskoláinkban sokat hallanak a tanulók az éneklő madarak hasznáról s ezek elfogdosását törvény is tiltja, úton-útfélen egész vakmerően fogdossák azokat a hasznos állatokat, melyek tavasztól őszig a mellett, hogy kellemes énekeikkel gyönyörködtetnek, még azt a szolgálatot is teszik, hogy pusztítják gyümölcsfáinkról azokat a férgeket, bogarakat és hernyókat, melyek különben egész gyümölcsstermésünket tönkre tennék. Ha még nem vagyunk annyira, — a mi elég sajnós — mint külföldön, hol a madárkakat az udvarokon és kertekben rendesen etetni szokták, legalább legyen rá gondunk, hogy a madarak fogdosását minden telhető módon megakadályozzuk.

1903-ra tagsági díjukat befizették.

Ejszaky Károly	2 kor.	Dr. Minály József	2 kor.
Özv. Dr. Göth Manoné	2 >	Özv. Pap Aronné	2 >
Göllner Ákosné	2 >	Szász Gerő	2 >
Br. Horváth Gabriela	2 >	Tauffer Ilka	2 >
Dr. Höncz Kálmán	2 >	Tauffer Irma	2 >
Karpi Gyuláné	2 >	Dr. Ternér Adolfné	2 >
Dr. Krausz Emilné	2 >	Br. Wesselényi Béla	2 >
Mesticz Ferenczné	2 >	Br. Wesselényi Béláné	2 >

1904. évi tagsági díjukat befizették.

Gr. Esterháry Miguel	2 kor.
Scharschmidt Györgyné	2 >

Vidékről.

Fodor Árpád Szent-Gothárd	2 kor.
Grimm Gusztáv Budapest	2 >
Németh Károly Kecskemét 1903 és 1904. évre ..	4 >
Gr. Teleki Gusztávné Bécs ..	2 >